

İsmet İnönü'nün Hayatı

Türkiye Cumhuriyetinin ilk başbakanı, ikinci cumhurbaşkanı, asker, devlet adamı... 24 Eylül 1884' te İzmir'de doğdu. Babası Malatya'ya yerleşmiş, Bitlisli Kürümoğulları ailesinden Reşit bey, annesi Bulgaristan'ın Deliorman bölgesinden Cevriye Hanım.Sivas Askeri Rüştiyesini (ilkokul) bitirdikten sonra (1895) Topçu Harbiyesine girdi.Harbiye (1903) ve Harp Akademisinden birincilikle mezun oldu (1906). Kurmay yüzbaşı olarak Edirne'deki II. Ordu'ya atandı. 1907'de İttihat ve Terakki Cemiyetinde kısa bir süre çalıştı. 31 Mart Olayını bastırmak için toplanan Harekat Ordusuna Yeşilköy' de katıldı.Ahmet İzzet Paşa komutasında Yemen'e gönderilen Dördüncü Kolordu kurmay heyetinde yer aldı ve 1912'de binbaşılığa yükselerek Yemen kuvvetleri komutanlığı kurmay başkanı oldu. İlk diplomatik görevini burada üstlenip, İmam Yahya ile görüşerek barışı sağladı. Balkan Savaşı sırasında Çatalca'da bulundu.

Birinci Dünya Savaşında Başkomutanlık karargahında Harekat Şubesi Müdürlüğü yaptı ve yarbay oldu (1914). Ertesi yıl albaylığa yükselerek Trakya'daki II. Ordu kurmay başkanlığına atandı. Sonra, Doğu ve Suriye cephelerinde Dördüncü, Yirminci ve Üçüncü Kolordu Komutanlıklarında bulundu. Bu dönemde II.Ordu Komutanı Mustafa Kemal Paşa ile birlikte çalıştı , aralarında derin bir dostluk doğdu ve ondan yüksek ve anlamlı bir sicil aldı(1917).İstanbul'da 1916'da Mevhibe Hanım'laevlendi ve hemen cepheye döndü. Mondros Mütarekesi günlerinde başkente geri gelerek Harbiye Nezareti Müsteşarı oldu (1918). Askeri Şura'da görev aldı. Bu yıllarda Mustafa Kemal Paşa ile görüşmelerini sürdürdü.

Miralay (albay) İsmet Bey Ocak 1920'de Ankara'ya kısa bir süre için gidip, döndü. 19 Mart 1920'de Mustafa Kemal'in çağrısı üzerine gizlice tekrar Ankara'ya geçip, Milli Mücadelede önemli görevler üstlendi. Edirne Milletvekili seçilerek çalışmalara katıldı ve Genel Kurmay Başkanı olarak düzenli bir ordu kurmayı başardı. İstanbul Hükümeti tarafından idama mahkum edildi (Haziran 1920). Batı Cephesi komutanlığına atanarak (4 Mayıs 1921) Birinci ve İkinci İnönü Savaşlarını kazandı. Generalliğe yükseldi ve İsmet Paşa olarak anılmaya başlandı. Sakarya ve Başkumandanlık Meydan Savaşlarında etkili oldu.(1922).

Zaferin ardından Mudanya'da ateşkes görüşmelerini yürüttü (3 Ekim 1922). Dışişleri Bakanı ve Lozan baş delegesi oldu. Lozan Barış Antlaşmasını imzaladı (24 Temmuz 1923) . İlk cumhuriyet hükümetini kurdu (30 Ekim 1923). 8 Kasım 1924'te başbakanlıktan ayrıldı ve daha sonra Şeyh Said isyanı nedeniyle yeniden aynı göreve getirildi (3 Mart 1925). Soyadı kanunu çıkınca Atatürk kendisine İnönü soyadını verdi.15 Yıl başbakanlıkta bulunduktan sonra, bazı görüş ayrılıkları nedeniyle hükümetten ayrıldı (Eylül 1937).

Atatürk'ün ölümünden sonra Türkiye Büyük Millet Meclisinin oybirliği ile Cumhurbaşkanı seçildi (11 Kasım 1938). İkinci Dünya Savaşına Türkiye'yi sokmamak için devletlerarası politika alanında çok yönlü çalıştı ve bunu başardı. Çok partili demokratik hayata geçişi sağladı ve dürüst bir seçim yasası yaptırarak iktidarı devretti (14 Mayıs 1950).

Cumhuriyet Halk Partisi Genel Başkanı ve muhalefet lideri olarak on yıl boyunca büyük bir demokrasi savaşı verdi (1950-1960). 27 Mayıs ihtilali ve seçimler sonucunda gerçekleşen üç koalisyonda başbakanlık yaptı ve bu görevini 6 Şubat 1965'e kadar sürdürdü. C.H.P 'de "ortanın solu" hareketini başlattı. Parti içi mücadeleler sonucunda C.H.P'den istifa ederek senatör kimliğiyle TBMM'ne devam etti (8 Mayıs 1972). 25 Aralık 1973'de Ankara'da öldü ve hükümet kararıyla Anıtkabire defnedildi. Örnek bir evlilik sürdürdüğü Mevhibe Hanımla birisi Kurtuluş Savaşı sırasında ölen dört çocukları oldu, İzzet (1919-1921), Ömer (1924), Erdal (1926), Özden (1930).